

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Вучэбна-метадычнае аб'яднанне па педагогічнай адукацыі

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Першы намеснік Міністра адукацыі
Рэспублікі Беларусь

В.А.Богуш

Рэгістрацыйны № ТД- А.604 /тып.

Фізічная, эканамічная і сацыяльная геаграфія Беларусі

**Тыпавая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці
1-02 04 02 Біялогія і геаграфія**

УЗГОДНЕНА

Старшыня вучэбна-метадычнага
аб'яднання па педагогічнай
адукацыі

А.І.Жук

УЗГОДНЕНА

Начальнік Упраўлення вышэйшай
адукацыі Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь

С.І.Раманюк

УЗГОДНЕНА

Прарэктар па навукова-
метадычнай рабоце
Дзяржаўнай установы адукацыі
«Рэспубліканскі інстытут
вышэйшай школы»

І.У.Цітовіч

Эксперт-нормакантралёр

О.А.Велічовіч
15.08.2016

Мінск 2016

Информация об изменениях размещается на сайтах:

<http://www.nihe.bsu.by>

<http://www.edubelarus.info>

СКЛАДАЛЬНІКІ:

Г.В. Таранчук, загадчык кафедры геаграфіі і методыкі выкладання геаграфіі ўстанова адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка», кандыдат геаграфічных навук, дацэнт;

М.Л. Страха, старшы выкладчык кафедры геаграфіі і методыкі выкладання геаграфіі ўстанова адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»;

Дз.А. Пацыкайлік, старшы выкладчык кафедры геаграфіі і методыкі выкладання геаграфіі ўстанова адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Кафедра эканамічнай геаграфіі Беларусі і дзяржаў Садружнасці геаграфічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта;

І.А. Целеш, дацэнт кафедры экалогіі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта інфарматыкі і радыёэлектронікі, кандыдат геаграфічных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ Ў ЯКАСЦІ ТЫПАВОЙ:

Кафедрай геаграфіі і методыкі выкладання геаграфіі ўстанова адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»

(пракакол № 7 ад 18 лютага 2016 г.);

Навукова-метадычным саветам ўстанова адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»

(пракакол № ад .);

Навукова-метадычным саветам па прыродазнаўчай адукацыі

Вучэбна-метадычнага аб'яднання па педагагічнай адукацыі

(пракакол № 2 ад 11.03. 2016 г.)

Адказы за рэдакцыю: Дз.А.Пацыкайлік

Адказы за выпуск: М.Л.Страха

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Тыпавая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне «Фізічная, эканамічная і сацыяльная геаграфія Беларусі» распрацавана для ўстаноў вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь у адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарта вышэйшай адукацыі першай ступені па спецыяльнасці 1-02 04 02 «Біялогія і геаграфія».

Тэарэтычныя пытанні, якія разглядаюцца ў працэсе вывучэння вучэбнай дысцыпліны, дазваляюць студэнтам авалодаць комплексным геаграфічным падыходам да вывучэння прыроды і грамадства сваёй краіны. Гэтая дысцыпліна садзейнічае паглыбленню фарміравання ў студэнтаў геаграфічнага светапогляду і мышлення.

Мэтаю вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Фізічная, эканамічная і сацыяльная геаграфія Беларусі» з'яўляецца набыццё студэнтамі разнабаковых ведаў аб прыродзе, насельніцтве і гаспадарцы Беларусі, асаблівасцяў іх размяшчэння і тэрытарыяльнага ўпарадкавання.

Да асноўных **задач** вучэбнай дысцыпліны «Фізічная, эканамічная і сацыяльная геаграфія Беларусі» адносіцца вывучэнне:

- асаблівасцяў размяшчэння асобных кампанентаў прыроды ў межах тэрыторыі Беларусі;
- прасторавай структуры сучасных прыродна-антрапагенавых ландшафтаў Беларусі;
- характэрных рысаў сучаснага эканоміка-геаграфічнага і геапалітычнага становішча краіны;
- прыродна-рэсурснага, сацыяльна-дэмаграфічнага, вытворчага, навуковага, інавацыйнага патэнцыялаў Беларусі і іх геаграфічных асаблівасцяў.

Вучэбная дысцыпліна «Фізічная, эканамічная і сацыяльная геаграфія Беларусі» лагічна звязана з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі вучэбнага плана спецыяльнасці 1-02 04 02 Біялогія і геаграфія. Яна грунтуецца на ведах, атрыманых студэнтамі пры вывучэнні такіх дысцыплін, як «Геаграфія сусветнай гаспадаркі і насельніцтва», «Фізічная геаграфія мацерыкоў і акіянаў». Для вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Фізічная, эканамічная і сацыяльная геаграфія Беларусі» неабходна таксама наяўнасць у навучэнцаў акадэмічных кампетэнцый па вучэбных дысцыплінах «Агульнае землярэзнаўства», «Картаграфія з асновамі тапаграфіі», «Геалогія». У сваю чаргу ведаў, атрыманых пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны «Фізічная, эканамічная і сацыяльная геаграфія Беларусі», неабходны студэнтам для вывучэння такой вучэбнай дысцыпліны, як «Эканамічная і сацыяльная геаграфія краін свету».

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен:

ведаць:

- фізіка-геаграфічныя ўмовы і сучасны стан прыроднага асяроддзя Беларусі;
- асаблівасці тэрытарыяльнага размяшчэння прыродных кампанентаў,

- прыродных комплексаў і прыродных рэсурсаў у межах Беларусі;
- фактары і ўмовы тэрытарыяльнай арганізацыі гаспадаркі Беларусі;
- месца і ролю Беларусі ў міжнародным падзеле працы;

умець:

- ацэньваць прыродна-рэсурсны патэнцыял Беларусі і перспектывы яго выкарыстання;
- аналізаваць тэрытарыяльную структуру гаспадаркі Беларусі;
- ацэньваць эканоміка-геаграфічнае і палітыка-геаграфічнае становішча краіны і яе рэгіёнаў;

валодаць:

- паняццыйна-тэрміналагічным апаратам вучэбнай дысцыпліны;
- навыкамі і прыёмамі абагульнення і аналізу разрозненага фактычнага матэрыялу.

Патрабаванні да акадэмічных кампетэнцый спецыяліста:

- Умець выкарыстоўваць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для рашэння тэарэтычных і практычных задач.
- Валодаць сістэмным і параўнальным аналізам.
- Валодаць даследчыцкімі навыкамі.
- Умець працаваць самастойна.
- Валодаць міждысцыплінарным падыходам пры рашэнні праблем.

Патрабаванні да сацыяльна-асобасных кампетэнцый спецыяліста:

- Валодаць якасцямі грамадзянскасці.
- Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння.

Патрабаванні да прафесійных кампетэнцый спецыяліста:

- Эфектыўна рэалізоўваць навучальную дзейнасць.

Выхаваўчая дзейнасць

- Фарміраваць базавыя кампаненты культуры асобы выхавальніка.

Развіваючая дзейнасць

- Эфектыўна рэалізоўваць развіваючую дзейнасць у якасці настаўніка-прадметніка і класнага кіраўніка.

Каштоўнасна-арыентацыйная дзейнасць

- Арганізаваць цэласны педагагічны працэс з улікам сучасных адукацыйных тэхналогій і педагагічных інавацый.

Структурыраванне зместу вучэбнай дысцыпліны ажыццяўляецца праз вылучэнне ў ім узбуйненых дыдактычных адзінак – раздзелаў, якія адпавядаюць важным блокам пытанняў, што адносяцца да фізічнай і сацыяльна-эканамічнай географіі Беларусі.

Усяго на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны адводзіцца 300 гадзін, з іх аўдыторных гадзін – 190. Прыкладнае размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: 100 гадзін – лекцыі, 52 гадзіны – практычныя заняткі, 4 гадзіны – семінары, 34 гадзіны – лабараторныя заняткі.

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

№ п/п	Назва раздзелаў і тэм	Колькасць аўдыторных гадзін				
		у тым ліку				
		Усяго	лекцый	практычных заняткаў	семінараў	лабаратор- ных заняткаў
1.	Фізічная геаграфія Беларусі	94	48	26	-	20
1.1.	Фізічная геаграфія Беларусі як вучэбная дысцыпліна: мэта і задачы. Агульны агляд прыроды Беларусі. Ацэнка фізіка-геаграфічнага становішча		2	2		
1.2.	Даследаванасць прыродных умоў Беларусі	4	2	2		
1.3.	Тапаніміка Беларусі.	4	2	2		
1.4.	Тэктанічная будова тэрыторыі Беларусі	4	2			2
1.5.	Фарміраванне платформавага чахла	4	2	2		
1.6.	Развіццё прыроды Беларусі ў галацэне. Засяленне тэрыторыі чалавекам	4	2	2		
1.7.	Карысныя выкапні	4	2			2
1.8.	Рэльеф тэрыторыі Беларусі	4	2			2
1.9.	Геамарфалагічнае раянаванне: рэльеф абласцей і геамарфалагічных раёнаў	4	2	2		
1.10.	Клімат Беларусі. Кліматычнае раянаванне тэрыторыі	8	4	2		2
1.11.	Характарыстыка сезонаў года	4	2	2		
1.12.	Гідраграфічная сетка Беларусі: рэкі, каналы і водныя сістэмы	4	2			2
1.13.	Азёры, вадасховішчы і сажалкі	4	2			2
1.14.	Глебавае покрыва тэрыторыі Беларусі	4	2			2
1.15.	Зямельныя рэсурсы. Меліарацыя і яе наступствы	4	2	2		
1.16.	Расліннае покрыва	4	2			2
1.17.	Жывёльны свет	4	2			2
1.18.	Прыродаахоўныя тэрыторыі Беларусі.	4	2			2
1.19.	Ландшафты Беларусі і ландшафтнае раянаванне	4	2	2		
1.20.	Фізіка-геаграфічнае раянаванне тэрыторыі Беларусі. Паазерская правінцыя, яе комплексная характарыстыка	4	2	2		
1.21.	Заходне-Беларуская і Усходне-	4	2	2		

	Беларуская правінцыі, іх комплексная характарыстыка					
1.22.	Правінцыі Перадпалесся і Палесся, іх комплексная характарыстыка	4	2	2		
1.23.	Сучасныя экалагічныя праблемы Беларусі і накірункі іх аптымізацыі	2	2			
2.	Эканамічная і сацыяльная геаграфія Беларусі	96	52	26	4	14
2.1.	Эканамічная і сацыяльная геаграфія Беларусі як вучэбная дысцыпліна: мэта, задачы і месца ў сістэме геаграфічных веда.	4	2		2	
2.2.	Рэспубліка Беларусь у СНД, еўрапейскім і сусветным супольніцтве	4	2	2		
2.3.	Асаблівасці і тэндэнцыі сучаснага сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны	4	2		2	
2.4.	Эканоміка-геаграфічнае і геапалітычнае становішча Беларусі як фактар устойлівага развіцця і тэрытарыяльнай арганізацыі гаспадаркі	4	2	2		
2.5.	Прыродна-рэсурсны патэнцыял Беларусі як фактар устойлівага развіцця і тэрытарыяльнай арганізацыі гаспадаркі	4	2			2
2.6.	Сацыяльна-дэмаграфічны патэнцыял Беларусі як фактар устойлівага развіцця	6	4			2
2.7.	Вытворчы, навукова-тэхнічны і інавацыйны патэнцыялы Беларусі як фактар устойлівага развіцця	4	2	2		
2.8.	Гаспадарчая асвоенасць тэрыторыі Беларусі як вынік і фактар тэрытарыяльнай арганізацыі гаспадаркі і насельніцтва	4	2			2
2.9	Структура эканомікі па відах эканамічнай дзейнасці і тэрытарыяльная структура гаспадаркі Беларусі	4	2	2		
2.10	Паліўна-энергетычны комплекс (ПЭК): склад, асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння	4	2			2
2.11.	Металурга-машынабудаўнічы комплекс (ММК): склад, асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння	4	2	2		
2.12.	Хімічны комплекс: склад, асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння	4	2			2
2.13.	Лесапрамысловы комплекс: склад, асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння	4	2	2		

2.14.	Аграрна-прамысловы комплекс: склад, асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння	4	2			2
2.15.	Будаўніча-прамысловы комплекс: склад, асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння	4	2	2		
2.16.	Комплекс па вытворчасці спажывецкіх тавараў: склад, асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння	4	2	2		
2.17.	Віды эканамічнай дзейнасці па аказанні паслуг: склад, асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння	6	4	2		
2.18.	Знешнеэканамічныя сувязі Беларусі	4	2			2
2.19.	Рэгіянальная палітыка і тэрытарыяльныя прапорцыі ў развіцці і размяшчэнні прадукцыйных сіл Беларусі	4	2	2		
2.20	Эканоміка-геаграфічнае раяніраванне Беларусі	4	2	2		
2.21	Эканоміка-геаграфічная характарыстыка рэгіёнаў Беларусі	12	8	4		
	Усяго:	190	100	52	4	34

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Раздзел 1. Фізічная геаграфія Беларусі

Тэма 1.1. Фізічная геаграфія Беларусі як вучэбная дысцыпліна: мэта і задачы. Агульны агляд прыроды Беларусі. Ацэнка фізіка-геаграфічнага становішча

Фізічная геаграфія Беларусі як навука і вучэбная дысцыпліна, яе сутнасць і структура. Мэта і задачы курса ў фарміраванні геаграфічных ведаў студэнтаў педагагічных спецыяльнасцей, яго месца і роля ў сістэме геаграфічных дысцыплін. Агульны агляд прыроды Беларусі. Геаграфічнае становішча і яго ўплыў на фізіка-геаграфічныя працэсы, што працякаюць у рэспубліцы. Ацэнка фізіка-геаграфічнага становішча.

Тэма 1.2. Даследаванасць прыродных умоў Беларусі

Асноўныя этапы вывучэння прыроды Беларусі. Дарэвалюцыйны этап (да 1919 г.): картаграфічнае адлюстраванне тэрыторыі Беларусі – карта ВКЛ Т.Макоўскага-М.Радзівіла, тапаграфічныя здымкі А.Ціло, І.Хадзько, К.І. Тэнера; экспедыцыйнае вывучэнне тэрыторыі Беларусі: Ляпёхін І.І., Севергін В.М., Дакучаеў В.В., Жылінскі І.І., Туткоўскі П.А., Місуна Г.Б. Працы А.Кіркора, А.І. Ваейкава, П.М. Шпілеўскага, П.П. Сямёнава-Цяньшанскага аб прыродзе Беларусі. Даваенны перыяд (1919 – 1941 гг.): стварэнне навуковых школ і навуковых устаноў. Уклад у развіццё навукі і даследаванні прыроды Беларусі Бліадуха М.Ф., Смоліча А.А., Мірчынкі Г.Ф., М.М. Цапенка, А.І. Кайгародава, Я.Н. Афанасьева., І.Д. Юркевіча. Важнейшыя накірункі геаграфічных даследаванняў на сучасным этапе. Даследаванні і працы Г.І. Гарэцкага, Н.А. Махнач, Э.А. Ляўкова, А.В. Мацвеева, Б.М. Гурскага, А.Х. Шкляра, В.Ф. Якушка, А.Г. Мядзведзева, В.С. Аношка, В.А. Дзяменцьева, Г.І. Марцінкевіч і інш. Навуковыя школы.

Тэма 1.3. Тапаніміка Беларусі

Вызначэнне і прадмет тапанімікі. Геаграфічныя назвы, як элемент анамастыкі. Тапаграфічныя даследаванні беларускіх вучоных: Жучкевіча В.А., Рылюка Г.Я. і інш. Паходжанне тапоніма Белая Русь і этноніма беларусы. Правілы і асаблівасці ўзнікнення тапанімічных класаў: аронімаў, гідронімаў, дрымонімаў, харонімаў, айконімаў Беларусі, заканамернасці іх прасторавага размеркавання. Народная этымалогія тапонімаў. Сучасныя праблемы развіцця тапаніміі Беларусі.

Тэма 1.4. Тэктанічная будова тэрыторыі Беларусі

Фарміраванне крышталічнага фундамента ў археі – раннім пратэразоі. Асноўныя геаструктурныя элементы фундамента. Геаструктурныя вобласці. Тэктанічнае раянаванне Беларусі. Буйнейшыя тэктанічныя структуры і этапы іх фарміравання. Стратыграфічныя падраздзяленні крышталічнага фундамента па складу, умовах залягання і паходжанню. Дынамічныя працэсы ў зямной кары, глыбінныя разломы і неатэктанічныя рухі.

Тэма 1.5. Фарміраванне платформавага чохла

Тыпы платформавага чохла. Асноўныя этапы фарміравання

платформавага чахла. Адклады верхняга пратэразою, палеазою, мезазою, кайназою, іх распаўсюджванне і асаблівасці палеагеаграфічнага развіцця тэрыторыі Беларусі ў розных геалагічных перыядах. Асаблівасці развіцця тэрыторыі Беларусі ў чацвярцічным перыядзе. Мацерыковыя зледзяненні і міжледавікоўі. Асноўныя генетычныя тыпы чацвярцічных адкладаў, іх склад і распаўсюджванне.

Тэма 1.6. Развіццё прыроды Беларусі ў галацэне. Засяленне тэрыторыі чалавекам

Узрост галацэна і яго асноўныя стратыграфічныя падраздзяленні. Кліматычныя варыяцыі і іх уплыў на структуру і фарміраванне лесарасліннага покрыва. Фарміраванне відавога складу жывёльнага свету. Засяленне тэрыторыі чалавекам на працягу палеаліта, мезаліта і неаліта, асноўныя стаянкі чалавека. Рассяленне усходне-славянскіх племянных саюзаў па тэрыторыі Беларусі.

Тэма 1.7. Карысныя выкапні

Асаблівасці размяшчэння карысных выкапняў і іх сувязь з тэктанічнымі структурамі і геалагічнымі адкладамі. Класіфікацыя карысных выкапняў. Састаў, умовы залягання, утварэння і магчымасці выкарыстання. Гаручыя карысныя выкапні. Металічныя карысныя выкапні. Неметалічныя карысныя выкапні. Вадкія карысныя выкапні. Спосабы распрацоўкі, пошукаў і здабычы карысных выкапняў.

Тэма 1.8. Рэльеф тэрыторыі Беларусі

Агульныя рысы будовы паверхні Беларусі. Галоўныя фактары і ўмовы ўтварэння рэльефу. Суадносіны морфаструктуры і морфаскульптуры. Класіфікацыя рэльефу Беларусі. Асноўныя генетычныя тыпы рэльефу: ледавіковы, водна-ледавіковы, азёрна-ледавіковы, алювіяльны, азёрна-алювіяльны, флювіяльны, суфазійна-карставы, элавы, азёрна-балотны, схілавы, гравітацыйны, тэхнагенны.

Тэма 1.9. Геамарфалагічнае раянаванне: рэльеф абласцей і геамарфалагічных раёнаў

Геамарфалагічнае раянаванне тэрыторыі Беларусі. Рэльеф вобласці Беларускага Паазер'я, Цэнтральнабеларускіх краявых ледавіковых узвышшаў і град (Заходне і Ёсходне-Беларуская падвобласці), раўнін і нізін Перадпалесся, нізін Палесся.

Тэма 1.10. Клімат Беларусі. Кліматычнае раянаванне тэрыторыі

Агульныя рысы клімату Беларусі. Фактары кліматаўтварэння. Сумарная радыяцыя і радыяцыйны баланс. Атмасферны ціск. Цыркуляцыя паветраных мас. Цеплавы рэжым Беларусі. Тэмпература паветра і яе тэрытарыяльнае размеркаванне па сезонах года. Водны рэжым Беларусі. Атмасферныя ападкаі, іх размеркаванне па тэрыторыі і сезонах года. Кліматычныя рэсурсы. Агراكліматычнае раянаванне.

Тэма 1.11. Характарыстыка сезонаў года

Каляндарныя і феналагічныя поры года, іх пачатак, асноўныя феналагічныя прыкметы, кліматычныя асаблівасці, працягласць.

Тэма 1.12. Гідраграфічная сетка Беларусі: рэкі, каналы і водныя

сістэмы

Рачная сетка і сцёк. Паверхневы і падземны сцёк. Водападзелы і галоўныя басейны. Працягласць рэк і гушчыня рачной сеткі. Рэжым рэк па сезонах года. Тыпы жыўлення, лядовы рэжым. Гідралагічнае раянаванне. Гідраграфічная характарыстыка сістэм Дняпра, Заходняй Дзвіны, Нёмана, Прыпяці, Віліі, Заходняга Буга, Ловаці. Параўнальная характарыстыка рэк сістэм Дняпра і Нёмана. Каналы і водныя сістэмы, іх выкарыстанне.

Тэма 1.13. Азёры, вадасховішчы і сажалкі

Азёрнасць тэрыторыі. Размяшчэнне і марфаметрыя азёр. Тыпы азёрных катлавін. Гідралагічны і гідрахімічны рэжым азёр. Ацэнка біялагічных рэсурсаў азёр. Генетычная класіфікацыя азёр. Характарыстыка іх асноўных тыпаў. Вадасховішчы і сажалкі, іх тэрытарыяльнае распаўсюджванне і праблемы выкарыстання.

Тэма 1.14. Глебавае покрыва тэрыторыі Беларусі

Фактары і працэсы глебаўтварэння на тэрыторыі Беларусі. Глебаўтваральныя пароды, іх генэзіс і грануламетрычны склад. Асноўныя тыпы і падтыпы глебаў, іх распаўсюджванне. Структура глебавага покрыва. Глебава-геаграфічнае раянаванне.

Тэма 1.15. Зямельныя рэсурсы. Меліярацыя і яе наступствы
Зямельны фонд, яго структура, дынаміка. Зямельныя рэсурсы, іх выкарыстанне. Маніторынг зямель. Дэградацыя зямель. Эрозія глебаў і барацьба з ёй. Меліярацыя, яе віды. Комплексная меліярацыя, яе наступствы.

Тэма 1.16. Расліннае покрыва

Сучасны склад флоры. Тыпы расліннасці Беларусі (занальная, інтразанальная, азанальная). Геабатанічнае раянаванне тэрыторыі. Лясны тып расліннасці. Лясістасць тэрыторыі Беларусі. Лугавы тып расліннасці. Класы лугоў: поймавыя і пазалоймавыя. Тыпы лугоў: поймавыя высокага, сярэдняга і нізкага узроўняў, сухадольныя, нізінныя. Балотная расліннасць. Асноўныя тыпы і падтыпы балот: вярховыя, пераходныя, нізінныя; лясныя, леса-тапяныя і тапяныя. Хмызняковая расліннасць. Ксерафітныя, мезафітныя, гігра- і гідрафітныя хмызнякі. Водная расліннасць.

Тэма 1.17. Жывёльны свет

Сучасны склад фаўны. Акліматызаваныя віды. Прамысловыя жывёлы. Фаўністычныя комплексы. Жывёльны свет лясоў, вадаёмаў і ўзбярэжжаў, балот і заліўных лугоў, палёў і лугоў, пасяленняў чалавека. Гаспадарчае значэнне. Зоагеаграфічнае раянаванне Беларусі.

Тэма 1.18. Прыродаахоўныя тэрыторыі Беларусі

Тыпы прыродаахоўных тэрыторый Беларусі. Прыродныя нацыянальныя паркі і запаведнікі: Белавежская пушча, Браслаўскі, Нарачанскі, Прыпяцкі, Бярэзінскі, Палескі. Заказнікі і помнікі прыроды рэспубліканскага і мясцовага значэння. Чырвоная кніга Беларусі.

Тэма 1.19. Ландшафты Беларусі і ландшафтнае раянаванне

Класіфікацыя ландшафтаў Беларусі. Клас, тып, падтыпы, роды, падроды, віды ландшафтаў. Асаблівасці размяшчэння і характарыстыка родаў ландшафтаў. Занальныя і правінцыяльныя асаблівасці ландшафтаў.

Ландшафтнае раянаванне. Прасторавая структура сучасных прыродна-антрапагенных ландшафтаў Беларусі.

1.20. Фізіка-геаграфічнае раянаванне тэрыторыі Беларусі. Паазерская правінцыя, яе комплексная характарыстыка

Агульныя прынцыпы фізіка-геаграфічнага раянавання ў Беларусі. Фізіка-геаграфічнае раянаванне па В.А. Дзяменцьеву (1960 г.). Фізіка-геаграфічнае раянаванне ў адзінай Еўрапейскай дзесятковай сістэме раянавання. Прыродныя комплексы ў межах Беларусі. Фізіка-геаграфічныя падзоны, правінцыі, акругі і раёны. Паазерская правінцыя, яе географічнае становішча і межы. Агульная характарыстыка прыродных умоў і рэсурсаў. Уплыў Паазерскага ледавіка на фарміраванне паверхні. Ландшафтная структура.

1.21. Заходне-Беларуская і Усходне-Беларуская правінцыі, іх комплексная характарыстыка

Географічнае становішча і межы Заходне-Беларускай правінцыі. Прыродныя ўмовы і рэсурсы. Шырокае распаўсюджанне ўзвышшаў і іх уплыў на географічныя працэсы. Ландшафтная структура правінцыі. Географічнае становішча і межы Усходне-Беларускай правінцыі. Прыродныя ўмовы і рэсурсы. Распаўсюджанне лёсаў. Ландшафтная структура правінцыі.

1.22. Правінцыі Перадпалесся і Палесся, іх комплексная характарыстыка

Географічнае становішча і межы Перадпалескай правінцыі. Прыродныя ўмовы і рэсурсы. Пераходны характар прыродных комплексаў. Ландшафтная структура правінцыі. Географічнае становішча і межы Палескай правінцыі. Прыродныя ўмовы і рэсурсы. Сваеасаблівасць прыродных комплексаў Палесся. Ландшафтная структура правінцыі.

1.23. Сучасныя экалагічныя праблемы Беларусі і накірункі іх аптымізацыі

Экалагічная сітуацыя Беларусі: фарміраванне, змяненне, рэгіянальныя асаблівасці. Нацыянальная стратэгія ўстойлівага развіцця. Сучасныя экалагічныя праблемы выкарыстання зямельных, кліматычных, водных і біялагічных рэсурсаў рэспублікі. Экалагічныя аспекты здабычы карысных выкапняў. Антрапагенная трансфармацыя ландшафтаў Беларусі. Праблемы радыяактыўнага забруджвання прыроднага асяроддзя Беларусі. Асноўныя шляхі вырашэння экалагічных праблем краіны.

Раздзел 2. Эканамічная і сацыяльная географія Беларусі

Тэма 2.1. Эканамічная і сацыяльная географія Беларусі як вучэбная дысцыпліна: мэта, задачы і месца ў сістэме географічных ведаў

Эканамічная і сацыяльная географія Беларусі як навука і вучэбная дысцыпліна. Сутнасць і структура сацыяльна-эканамічнай географіі. Мэта і задачы курса ў фарміраванні географічных ведаў студэнтаў педагагічных спецыяльнасцей, яго месца і роля ў сістэме географічных дысцыплін. Эканоміка-геаграфічнае вывучэнне Беларусі. Накірункі і задачы сучасных

сацыяльна-эканоміка-геаграфічных даследаванняў. Крыніцы інфармацыі па сацыяльна-эканамічнай географіі Беларусі.

Тэма 2.2. Рэспубліка Беларусь у СНД, еўрапейскім і сусветным супольніцтве

Рэспубліка Беларусь – новая незалежная дзяржава з пераходнай эканоміяй. Утварэнне Беларусі і фарміраванне яе тэрыторыі. Кароткі гістарычны нарыс беларускай дзяржаўнасці і шлях да ўтварэння суверэннай дзяржавы. Дзяржаўнае ўладкаванне. Сучасныя граніцы. Роля і месца Беларусі ў СНД, еўрапейскім і сусветным супольніцтве па плошчы, колькасці насельніцтве, валавым унутраным прадукце, прамысловай і сельска-гаспадарчай вытворчасці і інш. Удзел у міжнародных арганізацыях.

Тэма 2.3. Асаблівасці і тэндэнцыі сучаснага сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны

Сутнасць і этапы пераходнага перыяду. Асаблівасці развіцця эканомікі краіны ва ўмовах рыначных адносін. Ацэнка стартавых умоў і сучаснага ўзроўню сацыяльна-эканамічнага развіцця Беларусі. Дынаміка асноўных макраэканамічных паказчыкаў: валавога ўнутранага прадукту, узроўню інфляцыі, інвестыцыйнай актыўнасці, плацёжнага балансу, рэальных даходаў насельніцтва і інш. Новыя формы гаспадарання і новыя тыпы прадпрыемстваў. Паглыбленне сувязяў паміж краінамі. Нацыянальная стратэгія ўстойлівага развіцця.

Тэма 2.4. Эканоміка-геаграфічнае і геапалітычнае становішча Беларусі як фактар устойлівага развіцця і тэрытарыяльнай арганізацыі гаспадаркі

Паняцце аб эканоміка-геаграфічным становішчы (ЭГС) і геапалітычным становішчы (ГПС). Дынамізм, гістарычная зменлівасць і сучасная ацэнка ЭГС і ГПС Беларусі. Асноўныя падыходы да ацэнкі ЭГС і ГПС. Транзітнасць, суседства і блізкасць да мораў як важнейшыя станоўчыя складальнікі ЭГС краіны. Асаблівасці ЭГС асобных рэгіёнаў і прамысловых цэнтраў у кантэксце ўстойлівага іх развіцця і тэрытарыяльнай арганізацыі (жыцця) краіны. ГПС Беларусі і яго асаблівасці.

Тэма 2.5. Прыродна-рэсурсы патэнцыял Беларусі як фактар устойлівага развіцця і тэрытарыяльнай арганізацыі гаспадаркі

Паняцце аб прыродна-рэсурсным патэнцыяле і яго склад. Прыродныя ўмовы і іх ацэнка для жыцця людзей і гаспадарчай дзейнасці. Прыродныя рэсурсы: географічныя асаблівасці размеркавання і выкарыстання асобных відаў прыродных рэсурсаў (зямельныя, лясныя, водныя, мінеральна-сыравінныя, рэкрэацыйныя, аграрна-кліматычныя). Рацыянальнае прырода-карыстанне як важнейшы накірунак устойлівага развіцця краіны і яе рэгіёнаў. Сучасная экалагічная сітуацыя краіны і яе рэгіёнаў. Шляхі паляпшэння экалагічнай сітуацыі.

Тэма 2.6. Сацыяльна-дэмаграфічны патэнцыял Беларусі як фактар устойлівага развіцця

Паняцце аб сацыяльна-дэмаграфічным патэнцыяле (СДП). Ацэнка сучаснай дэмаграфічнай сітуацыі краіны. Дэмаграфічныя пагрозы і іх

уздзеянне на ўстойлівае развіццё. Паняцце аб працоўным патэнцыяле. Колькасны і якасны яго бакі. Дынаміка працоўных рэсурсаў і занятасці насельніцтва. Беспрацоўе і яго геаграфія. Асаблівасці рассялення насельніцтва краіны і кірункі яго ўдасканалення. Узровень і якасць жыцця насельніцтва і іх рэгіянальныя асаблівасці. Стан і геаграфія сацыяльнай інфраструктуры як адзін з важнейшых індыхатараў узроўню і якасці жыцця насельніцтва. Кірункі павышэння ўзроўню і якасці жыцця жыхароў краіны.

Тэма 2.7. Вытворчы, навукова-тэхнічны і інавацыйны патэнцыялы Беларусі як фактар устойлівага развіцця

Паняцце аб вытворчым, навукова-тэхнічным і інавацыйным патэнцыялах і іх уздзеянне на ўстойлівасць сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны і асобных яе рэгіёнаў. Паказчыкі іх вымярэння. Асаблівасці размяшчэння вытворчага, навукова-тэхнічнага і інавацыйнага патэнцыялаў. Нацыянальная інавацыйная сістэма і Дзяржаўная праграма інавацыйнага развіцця Рэспублікі Беларусь на 2011-2015 гг. як асноўнае яе звяно.

Тэма 2.8. Гаспадарчая асвоенасць тэрыторыі Беларусі як вынік і фактар тэрытарыяльнай арганізацыі гаспадаркі і насельніцтва

Умовы асваення тэрыторыі. Віды асваення тэрыторыі: прамысловае, сельскагаспадарчае, транспартнае, рэкрэацыйнае і інш. Паказчыкі асвоенасці тэрыторыі. Інтэгральны паказчык асвоенасці. Асаблівасці ацэнкі гаспадарчай асвоенасці тэрыторыі рознага ўзроўню (краіны, адміністрацыйных абласцей і раёнаў). Узровень гаспадарчай асвоенасці асобных рэгіёнаў і іх параўнальная ацэнка. Асвоенасць тэрыторыі як вынік і фактар тэрытарыяльнай арганізацыі гаспадаркі і насельніцтва.

Тэма 2.9. Структура эканомікі па відах эканамічнай дзейнасці і тэрытарыяльная структура гаспадаркі Беларусі

Агульнадзяржаўны класіфікатар відаў эканамічнай дзейнасці і яго асаблівасці. Тэндэнцыі змяненняў структуры эканомікі краіны і яе рэгіёнаў па відах эканамічнай дзейнасці. Міжгаспадарчыя комплексы як спалучэнне розных відаў эканамічнай дзейнасці. Тэрытарыяльная структура эканомікі і фактары, якія яе абумоўліваюць. Валавы рэгіянальны прадукт. Структура прамысловасці і яе асаблівасці на рэгіянальным узроўні. Узровень тэрытарыяльнай канцэнтрацыі прамысловасці. Буйнейшыя гаспадарчыя цэнтры, вузлы, восі эканамічнага развіцця краіны. Канцэптuallyныя палажэнні рэгіянальнага развіцця Беларусі да 2015 г.

Тэма 2.10. Паліўна-энергетычны комплекс (ПЭК): склад, асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння

Склад, структура ПЭК і яго роля ў эканоміцы. Здабыча паліўна-энергетычных карысных выкапняў і яе геаграфічныя асаблівасці. Вытворчасць нафтапрадуктаў. Нафта- і газазабеспячэнне. Структура паліўнага балансу краіны. Электраэнергетыка і яе асаблівасці. Вытворчасць і размеркаванне электраэнергіі і газу. Тыпы электрастанцый і іх геаграфія. Энергабаланс краіны. Праблемы і перспектывы развіцця комплекса. Стратэгія развіцця энергетычнага патэнцыялу краіны.

Тэма 2.11. Металурга-машынабудаўнічы комплекс (ММК): склад, асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння

Склад, структура ММК і яго роля ў эканоміцы краіны. Металургічная вытворчасць і вытворчасць гатовых металічных вырабаў: асаблівасці развіцця і размяшчэння. Буйнейшыя цэнтры. Асаблівасці развіцця і размяшчэння вытворчасці машын, транспартных сродкаў, станкоў, абсталявання і бытавых прыбораў. Буйнейшыя цэнтры. Тэрытарыяльныя дыспрапорцыі ў развіцці ММК. Неабходнасць удасканалення структуры ММК.

Тэма 2.12. Хімічны комплекс: склад, асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння

Склад, структура і роля комплекса ў эканоміцы краіны. Хімічная вытворчасць і яе склад. Перадумовы фарміравання комплекса ў Беларусі. Здабыча мінеральнай сыравіны для хімічнай прамысловасці і вытворчасці ўгнаенняў. Асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння хімічнай вытворчасці: угнаенняў, пластмас, штучных і сінтэтычных валокнаў, сінтэтычнага каўчука, фарбаў і лакаў, мыла, мыючых, парфумных і касметычных сродкаў, фармацэўтычнай прадукцыі і інш. Праблемы і перспектывы развіцця і размяшчэння комплекса.

Тэма 2.13. Лесапрамысловы комплекс: склад, асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння

Склад, структура і роля комплекса ў эканоміцы краіны. Лясная гаспадарка як база развіцця комплекса. Асаблівасці развіцця і размяшчэння лясной гаспадаркі, дрэваапрацоўчай і цэлюлозна-папяровай вытворчасці, паліграфічнай і выдавецкай дзейнасці. Вытворчасць мэблі як вядучае звяно комплекса. Геаграфія збору дзікарослых і недраўняных лесапрадуктаў і іх перапрацоўкі. Праблемы і перспектывы развіцця комплекса.

Тэма 2.14. Аграрна-прамысловы комплекс: склад, асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння

Склад, структура і роля комплекса ў эканоміцы краіны, неабходнасць яго рэфармавання. Зямельныя і агракліматычныя рэсурсы, іх ацэнка. Сельскагаспадарчыя ўгоддзі: структура і размяшчэнне. Эканоміка-геаграфічная характарыстыка важнейшых частак комплекса – сельскай гаспадаркі і вытворчасці харчовых прадуктаў. Параўнальная эфектыўнасць сельскагаспадарчай вытворчасці на ўзроўні адміністрацыйных абласцей і раёнаў. Зоны спецыялізацыі сельскай гаспадаркі. Буйнейшыя цэнтры вытворчасці харчовых тавараў. Геаграфія прадпрыемстваў, якія забяспечваюць комплекс сродкамі вытворчасці (трактарамі, машынамі і абсталяваннем, хімічнымі сродкамі абароны раслін і інш.). Праблемы і перспектывы развіцця і размяшчэння комплекса.

Тэма 2.15. Будаўніча-прамысловы комплекс: склад, асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння

Склад, структура і роля комплекса ў эканоміцы краіны. Перадумовы яго развіцця. Здабыча сыравіны для будаўніцтва і вытворчасці неметалічных мінеральных прадуктаў (будаўнічых матэрыялаў). Асаблівасці сучаснага

развіцця і размяшчэння вядучых звёнаў комплекса – будаўніцтва і вытворчасці будаўнічых матэрыялаў. Геаграфія вытворчасці пластмасавых вырабаў, якія выкарыстоўваюцца ў будаўніцтве. Забяспечанасць краіны і яе рэгіёнаў айчыннымі будаўнічымі матэрыяламі. Праблемы і перспектывы развіцця комплекса. Важнейшыя аб'екты новага будаўніцтва.

Тэма 2.16. Комплекс па вытворчасці спажывецкіх тавараў: склад, асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння

Склад, структура і роля комплекса ў сацыяльна-эканамічным развіцці краіны. Перадумовы развіцця комплекса. Тэкстыльная, швейная, гарбарная і абутковая вытворчасці як галоўныя часткі комплекса, асаблівасці іх развіцця і размяшчэння. Геаграфія вытворчасці музычных інструментаў, спартыўных тавараў, цацак і інш. Ступень забяспячэння насельніцтва краіны важнейшымі спажывецкімі таварамі айчыннай вытворчасці. Праблемы і перспектывы забяспячэння насельніцтва спажывецкімі таварамі.

Тэма 2.17. Віды эканамічнай дзейнасці па аказанні паслуг: склад, асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння

Структура і роля паслуг у эканоміцы краіны. Фактары тэрытарыяльнай арганізацыі ўстаноў па аказанні паслуг. Гандаль і яго географічныя асаблівасці. Геаграфія ўстаноў па аказанні камунальных, сацыяльных і персанальных паслуг. Транспарт і сувязь у абслугоўванні насельніцтва і вытворчасці. Асаблівасці сучаснага развіцця і размяшчэння фінансавых устаноў і ўстаноў адукацыі і аховы здароўя. Праблемы і перспектывы развіцця і размяшчэння відаў дзейнасці па аказанні паслуг.

Тэма 2.18. Знешнеэканамічныя сувязі Беларусі

Віды і значэнне знешнеэканамічных сувязей для развіцця Беларусі. Знешні гандаль як важнейшая форма знешнеэканамічных сувязей краіны. Знешнегандлёвы патэнцыял. Знешнегандлёвы тавараабарот, структура экспарту і імпарту тавараў і паслуг. Геаграфія знешнега гандлю. Рэгіёны Беларусі ў знешнім гандлі. Замежныя інвестыцыі. Свабодныя эканамічныя зоны. Накірункі ўдасканалення знешнеэканамічнай дзейнасці Беларусі.

Тэма 2.19. Рэгіянальная палітыка і тэрытарыяльныя прапорцыі ў развіцці і размяшчэнні прадукцыйных сіл Беларусі

Паняцце “рэгіянальная палітыка”, яе мэты і прынцыпы. Рэгіянальныя праблемы і дыспрапорцыі сучаснага развіцця краіны. Важнейшыя накірункі дзяржаўнай рэгіянальнай палітыкі. Канцэптuallyныя палажэнні рэгіянальнага развіцця Рэспублікі Беларусь да 2015 г. Праблемныя рэгіёны Беларусі і іх развіццё.

Тэма 2.20. Эканоміка-геаграфічнае раяніраванне Беларусі. Мэты і віды эканоміка-геаграфічнага раяніравання. Эканамічнае раяніраванне і адміністрацыйна-тэрытарыяльнае дзяленне. Асаблівасці раяніравання Беларусі ў XX ст. Сацыяльна-эколага-эканамічнае раяніраванне Беларусі. Раяніраванне па ступені ўстойлівасці развіцця рэгіёнаў і праблемнае раяніраванне краіны. Неабходасць удасканалення раяніравання і адміністрацыйна-тэрытарыяльнага дзялення.

Тэма 2.21. Эканоміка-геаграфічная характарыстыка рэгіёнаў Беларусі. Значэнне рэгіянальнай сацыяльна-экалага-эканамічнай дыягностыкі для вызначэння тэрытарыяльных прапорцый развіцця Беларусі. Месца і роля ўнутрырэспубліканскіх рэгіёнаў (абласцей і г.Мінска) у нацыянальнай і сусветнай эканоміцы. Адрозненні ў перадумовах сацыяльна-эканамічнага развіцця ўнутрырэспубліканскіх рэгіёнаў. Асаблівасці структуры гаспадаркі рэгіёнаў. Асноўныя сацыяльна-эканамічныя паказчыкі рэгіёнаў. Інтэгральная ацэнка ўзроўню сацыяльна-эканамічнага развіцця рэгіёнаў краіны. Кароткая эканоміка-геаграфічная характарыстыка абласцей і г.Мінска.

Репозиторий БГПУ

Інфармацыйна-метадычная частка

Спіс асноўнай і дадатковай літаратуры

Асноўная

1. Кадацкі, В.Б. Географія Беларусі: пособие / В.Б.Кадацкі, Е.Г. Кириенко, А.А.Лепешев. – Минск: БГПУ, 2006. – 192 с.
2. Кириенко, Е.Г. Социально-экономическая география Республики Беларусь. Мн., 2003.
3. Козловская, Л.В. Социально-экономическая география Беларуси. Курс лекций в трёх частях. Мн., 2002-2005.
4. Концептуальные положения регионального развития Республики Беларусь до 2015 года. Под научной ред. Никитенко П.Г. Мн., 2009.
5. Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2020 года. Мн., 2004.
6. Нацыянальны атлас Беларусі. Мн., 2002.
7. Национальная экономика Беларуси: Потенциалы. Хозяйственные комплексы. Направления развития. Механизмы управления. Под общ. ред. Шимова В.Н. Мн., 2009.
8. Основные направления государственной градостроительной политики Республики Беларусь на 2007-2010 гг. Государственная схема комплексной территориальной организации Республики Беларусь. Мн., 2007.
9. Природа Беларуси: энциклопедия. В 3-х томах/ редкол.: Т.В.Белова (и др.). – Минск: Беларус. Энцыкл. імя П.Броўкі. – 2009 – 2010. – 464 с.
10. Природная среда Беларуси: монография / Под ред. В.Ф.Логинова; НАН Беларуси. ИПИПРЭ. Минск: НОООО «БІП-С», 2002. – 424 с.
11. Регионы Республики Беларусь. Статистический сборник. Мн., 2015.
12. Сасноўскі В.М., Каласоўскі А.А., Страха М.Л. Эканамічная і сацыяльная геаграфія Беларусі. Практыкум. Мн., 2011.
13. Современная Беларусь. Т.2. Экономика и научный потенциал. Мн., 2007.
14. Фізічная геаграфія Беларусі: вучэб. дапам. / Б.М. Гурскі [і інш.]; пад рэд. Б.М.Гурскага, К.К.Кудло. – Мінск: Універсітэцкае, 1995. – 181 с.
15. Фізічная геаграфія Беларусі: практыкум для студ. геагр. фак. / М. М. Брылеўскі, Я.У.Марозаў. – Мн.: БДУ, 2006. 108 с.

Дадатковая

1. Антипова Е.А., Манак Б.А. Регионы Беларуси: особенности демографического развития и трудовой потенциал сельской местности. Мн., 2007.
2. Беларуская энцыклапедыя у 18 тамах. Т.18 ч.2. Мн., 2005.
3. Блакітны скарб Беларусі: Рэкі, азёры, вадасховішчы, турысцкі патэнцыял водных аб'ектаў. – Мн.: БелЭн, 2007. – 480 с.
4. Власов Б.П., Якушко О.Ф., Гигевич Г.С., Рачевский А.Н., Логинова Е.В. Озера Беларуси: Справочник. – Мн.: БГУ, 2004. – 284 с.

5. География Могилёвской области. Под ред. В.М. Шарухо. Могилёв, 2007.
6. Геология Беларуси /А. С. Махнач, Р. Г. Гарецкий, А. В. Матвеев и др. Мн., 2001. 815 с.
7. Изменения климата Беларуси и их последствия /Под общ. ред. В.Ф. Логинова: Минск: ОДО «Тонпик», 2003. – 330 с.
8. Климат Беларуси / под ред. В. Ф. Логинова. Мн., 1996. 234 с.
9. Ландшафты Белоруссии / под ред. Г. И. Марцинкевич и Н. К. Клицуновой. Мн., 1989. 239 с.
10. Лыч, Г.М. Глобализация и адаптация к ней экономики Беларуси. Мн., 2010.
11. Матвеев, А.В. Рельеф Белоруссии / А.В.Матвеев, Б.Н Гурский, Р.И. Левицкая. – Минск: Университетское, 1988. – 320 с.
12. Месторождения калийных солей Беларуси: геология и рациональное недропользование / Э.А. Высоцкий, В.Н. Губин, А.Д. Смычник и др. - Мн.: БГУ. 2003. - 264 с.
13. Мясникович, М.В. Республика Беларусь на пути к новой экономике. Мн.. 2009.
14. Новый взгляд на экономическую географию. Доклад о мировом развитии. Всемирный банк. М., 2009.
15. Основы геологии Беларуси / Под общ. ред. А. С. Махнача, Р. Г. Гарецкого, А. В. Матвеева, Я. И. Аношко. Мн., ИГН НАНБ., 2004. – 392 с.
16. Охрана окружающей среды Беларуси. Статистический сборник / Национальный статистический комитет РБ. – Мн., 2009. – 256 с.
17. Полезные ископаемые Беларуси: к 75-летию БелНИГРИ / Редкол.: П.З.Хомич и др., - Мн., 2002. – 528 с.
18. Попков, В.А. Аграрная экономика Беларуси. Опыт, проблемы, перспективы. Мн., 2006.
19. Почвы сельскохозяйственных земель Республики Беларусь: практ. пособие / под ред. Г. И. Кузнецова, Н. И. Смеяна. Мн., 2001. 432 с.
20. Природа Белоруссии: попул. энцикл. / редкол.: И. П. Шамякин (гл. ред.) и др. 2-е изд. – Мн.: БелЭн, 1989. – 599 с.
21. Природная среда Беларуси: монография / Под ред. В.Ф.Логинова. – Минск: НОООО «БИП-С», 2002. – 424 с.
22. Природно-хозяйственные регионы Беларуси: монография / под науч. ред. А.Н.Витченко. – Минск: БГПУ, 2005. -278 с.
23. Ридевский, Г.В. Территориальная организация Республики Беларусь: социально-эколого-экономическая модель перехода к устойчивому развитию. Могилёв, 2007.
24. Сравнительная эффективность сельскохозяйственного производства в разрезе районов Республики Беларусь. Аналитический обзор. Мн., 2010.
25. Струк, М.И. Региональные особенности оптимизации окружающей среды Беларуси / М.И.Струк. Минск: Белорус.наука, 2007. – 252 с.
26. Якушко, О.Ф. Озероведение: география озер Белоруссии / О.Ф.Якушко. – Минск: Выш. шк., 1981. – 223 с.

РЭКАМЕНДУЕМЫЯ ФОРМЫ І МЕТАДЫ НАВУЧАННЯ

Асноўнымі метадамі (тэхналогіямі) навучання вучэбнай дысцыпліны, якія адпавядаюць яе мэце і задачам, з'яўляюцца: праблемнае навучанне (праблемнае выкладанне, часткова-пошукавы і даследчы метады); камунікатыўныя тэхналогіі, заснаваныя на актыўных формах і метадах навучання (вучэбныя дэбаты, дыскусія, спрэчка-дыялог і інш.); гульнёвыя тэхналогіі (дзелавыя, ролевыя гульні).

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ І ВЫКАНАННЮ САМАСТОЙНАЙ ПРАЦЫ СТУДЭНТАЎ

З улікам існавання розных падыходаў да арганізацыі самастойнай працы студэнтаў пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны можна кіравацца наступнымі метадычнымі рэкамендацыямі:

1. Самастойная праца студэнтаў заключаецца ў прапрацоўцы агляднага лекцыйнага матэрыялу, у вывучэнні па вучэбных дапаможніках праграмнага матэрыялу і рэкамендаваных выкладчыкам літаратурных крыніц, вывучэнні геаграфічнай наменклатуры, выкананні разліковых, графічных і картаграфічных работ і г.д.

2. Праца выкладчыка заключаецца: у навучанні студэнтаў спосабам самастойнай вучэбнай работы і развіцці ў іх адпаведных уменняў і навыкаў; у вылучэнні асобных тэм праграмы або іх частак для самастойнага вывучэння студэнтамі па вучэбных дапаможніках без выкладання іх на лекцыях і без прапрацоўкі на семінарскіх ці практычных занятках; у распрацоўцы праграмы кантролю самастойнай працы студэнтаў.

3. Самастойная работа студэнтаў рэалізуецца ў форме дзелавога ўзаемадзеяння: студэнт атрымлівае непасрэдня ўказанні, рэкамендацыі выкладчыка аб арганізацыі і змесце самастойнай дзейнасці, а выкладчык выконвае функцыю кіравання праз улік і кантроль дзейнасці, а таксама карэкцыю памылковых дзеянняў.

4. У першыя тыдні семестра студэнты атрымліваюць ад выкладчыка вучэбныя заданні на самастойную прапрацоўку асобных тэм або іх частак, план семінарскіх, практычных і лабараторных заняткаў з наступным кантролем іх выканання.

5. Да асноўных форм кантролю работы студэнтаў па вывучэнню вучэбнай дысцыпліны можна аднесці:

- апытанне;
- выкананне тэставых заданняў;
- кароткія пісьмовыя работы;
- апытанне перад пачаткам практычных і семінарскіх заняткаў;
- праверка канспектаў;
- падрыхтоўка паведамленняў, тэматычных дакладаў, рэфератаў, прэзентацый па індывідуальных тэмах і інш.;
- рэйтынгавыя кантрольныя работы.

6. Пры вивучэнні вучэбнай дысцыпліны рэкамендуецца выкарыстоўваць наступныя формы самастойнай работы:

- падрыхтоўка курсавой работы па індывідуальных заданнях, у тым ліку па рознаўзроўневых заданнях;
- выкананне практычных заданняў;
- канспектаванне вучэбнай літаратуры;
- вивучэнне геаграфічнай наменклатуры.

Рэкамендуецца выкарыстоўваць гэтыя формы ў аптымальным спалучэнні для дасягнення найлепшага выніку.

Пералік рэкамендуемых сродкаў дыягностыкі кампетэнцыі студэнтаў

Дыягностыка кампетэнцый студэнтаў па меры вивучэння вучэбнай дысцыпліны прадугледжвае выкарыстанне пытанняў і заданняў тэматычнага, бягучага і выніковага відаў кантролю. Для ажыццяўлення бягучага і тэматычнага кантролю мэтазгодна выкарыстоўваць пытанні і заданні, прапанаваныя для суразмоўя.

Выніковы кантроль рэкамендуецца ажыццяўляць у форме заліку і экзамена.

Для ацэнкі вучэбных дасягненняў студэнта рэкамендуецца выкарыстоўваць наступны дыягнастычны інструментарый:

- правядзенне бягучых кантрольных апытанняў па асобных тэмах;
- абарона выкананых на практычных і лабараторных занятках індывідуальных заданняў;
- абарона курсавой работы.